

Araştırma Makalesi
Research Article

DAVID JOHN FARMER'İN KAMU YÖNETİMİ YAKLAŞIMI

A. Muhammet BANAZILI*

Öz: David John Farmer kamu yönetimi alanı içerisinde sembolik bir yere sahip olmuştur. Farmer'ın kamu yönetimindeki bu konumu her kadar sembolik olarak nitelendirilmiş olsa da özellikle post-modernizm alanında kritik öneme sahip fikirleri, kamu yönetimi alanında kendisini göstermiştir. Farmer tarafından kaleme alınan "*The Language of Public Administration*", "*Toward a Critical Theory of Organization*", "*To Kill the King: Post-traditional Governance and Bureaucracy*" adlı eserleri çerçevesinde Farmer'ın kamu yönetimi anlayışının ele alınması bu çalışmanın konusunu teşkil edip, söz konusu eserler kapsamında Farmer ve onun kamu yönetimine etkileri incelenmiştir. Bu kapsamda çalışmada ilk olarak Farmer'ın kamu yönetimi alanındaki eserleri incelenmiştir. Akabinde literatür taraması yapılmış ve kütüphane kaynaklarından yararlanılmıştır. Çalışmanın sonunda edinilen fikirler, değerlendirilerek yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: David John Farmer, Farmer'ın Yönetim Kuramı, Kamu Yönetimi.

DAVID JOHN FARMER'S PUBLIC ADMINISTRATION APPROACH

Abstract: David John Farmer has an iconic place within the field of public administration. Even though this position of Farmer in public administration is considered as symbolic, especially in the field of post-modernism, his critical ideas have been shown in the field of public administration. By written Farmer "*The Language of Public Administration*", "*Toward a Critical Theory of Organization*" and "*The Kill of the King: Post-traditional Governance and Bureaucracy*" called the studys of Farmer's understanding of public administration was the subject of this study, and the effects of Farmer and his public administration were examined. In this context, firstly, the works of Farmer in the field of public administration were examined. Then, the literature was searched and library resources were used. The ideas acquired at the end of the study were evaluated and interpreted.

Keywords: David John Farmer, Farmer's Administration Theory, Public Administration.

I. Giriş

İngiliz sosyal bilimci David John Farmer, Virginia Commonwealth Üniversitesi'nde Lawrence Douglas Wilder Hükümet ve Halkla İlişkiler Okulu'nda görev yapan felsefe ve halkla ilişkiler profesörüdür. Farmer yönetim teorisi ve pratiği, özellikle makro kamu yönetimi ve kamu politikaları, çalışmalarıyla tanınmaktadır. David John Farmer tarafından kaleme alınan "Kamu Yönetimi Perspektifi: Çoklu Bakış Açılılarıyla Uyguma ve Pratikler" başlıklı kitabı kamu yönetimi alanında yeni ve kapsamlı bir harita niteliğindedir. Farmer şimdiye kadar kamu yönetimi alanı içerisindeki yetkin ve bilgili

* İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi. e-mail: a.muhammetbnzl@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5088-9587

teorisyenlerinden birisi olmuştur. Çalışmalarını genellikle cesur ve yaratıcı bir bakış açısıyla ele almıştır. Farmer, siyaset bilimi ve kamu yönetimi alanıyla ilgilenen birçok kişiye ilham vermiş ve önemli bir yol gösterici olmuştur.

Ayrıca Farmer “Kamu Yönetimi Perspektifi: Çoklu Bakış Açılılarıyla Uyguma ve Pratikler” kitabında heterodoks kamu yönetiminin alana uygun olup olmadığını veya ortodoks ampirik yaklaşımın daha iyi bilgi sağlayıp sağlayamayacağı konusundaki sürekli tartışmalara bir cevap niteliğinde olmuştur. Bu kapsamda Farmer’ın “epistemik çoğulculuk” yanlısı olduğu öne sürülebilir (Marshall, 2014: 640). Söz konusu kitapta kamu yönetimi alanında şu konular araştırılmıştır: Gelenek, işletme, ekonomi, siyaset, eleştirel teori, post-yapısalcılık, psikoanalitik, nörobilim, feminizm, etik ve bilgidir. Farmer belirtilen bu konuları kamu yönetiminin beş temel işlevi olan (kamu yönetimde yaratıcılık, kamu yönetiminin doğası, temel kamu yönetimi, yönetim ve planlama) ilkeleriyle iç içe geçirmiştir (Farmer, 1995: 11). Çalışma, daha önce Farmer’ın kamu yönetimi yaklaşımına ilişkin yapılmış olan Türkçe ve yabancı kaynaklı yayınların az sayıda olması nedeniyle söz konusu teorisyenin kamu yönetimine katkılarını anlama konusunda önem taşımaktadır. Bu kapsamda çalışmada, Farmer’ın kamu yönetimine yaklaşımı ve bu alana katkıları, kaleme aldığı eserleri kapsamında irdelenmiştir.

Çalışmada ilk olarak Farmer’ın kamu yönetimi literatüründeki yeri postmodernizm çerçevesinde ele alınmıştır. Ardından sırasıyla Farmer’ın kamu yönetimine bakış açısı, Eleştirel Yönetim Kuramı ve Post-yapısalcı Bakış Açısı, Psikanalitik ve Nörobilim Yaklaşımları, Farmer’ın kamu yönetimde feminizm, etik bakış açısına ilişkin görüşleri incelenerek sonuç kısmında Farmer’ın kamu yönetimi yorumları farklı yönleriyle incelenip değerlendirilmiştir.

II. Farmer ve Kamu Yönetimi Literatüründeki Yeri

Farmer’ın eğitim geçmişine bakıldığında dört üniversite bitirdiği göze çarpmaktadır. Bunlar sırasıyla; Londra Üniversitesinde İktisat alanında Doktora, Virginia Üniversitesinde Felsefe, New York’ta Yönetim Akademisi’ni ve ABD’de hukuk eğitimlerini tamamlamıştır. Kariyeri boyunca 40 eyalete ve birçok yerel yönetime ise danışmanlık yapmıştır (Cunnigham ve Wachhaus, 2016: 4). Farmer’e ait beş kitap, sayısız makale ve yayımlanmış önemli sempozyum çalışmaları bulunmaktadır. Kitapları belirtilecek olunursa; 1995 yılında yazdığı Kamu Yönetiminin Dili: Bürokrasi, Modernite ve Post-modernite (The Language of Public Administration: Bureaucracy, Modernity, and Postmodernity), 2005 yılında Kralın Ölümü: Post-geleneksel Yönetişim ve Bürokrasi (To Kill the King: Post-traditional Governance and Bureaucracy) ve 1998 yılında Karşıt-yönetim Sanatı Üzerine Bir Makale (Papers on the Art of Anti-administration) isimli yayınları kamu yönetimde halen önemini korumaktadır.

Farmer postmodern paradigmanın alışagelmış ilkelerine karşı önemli argümanlar geliştirmiştir. Postmodernizme ilişkin birçok kavramsal tanımlama yapılmıştır. Bu tanımlamaların bazıları incelendiğinde; F. Jameson; “geç kapitalizmin mantığı”, A. Huyssen; “neo-modernizm”, Marc Argue; “üst modernizm”, E. Gellner; “görecelik”, Guyy Debord; “gösteri toplumu” şeklinde açıklamışlardır (Ateş, 2003: 392). Postmodernizm olgusu ilk olarak Arnold

Toynbee tarafından 1939 yılında kaleme alınan “A Study of History” başlıklı çalışmada kullanılmıştır. Toynbee 15. yy’den sonraki dönemlerin postmodern bir devrin olacağını öne sürmüştür (Toynbee, 1978: 5).

Modernizmin görüşlerine karşı eleştiri getiren bu akımın temelinde; modernizmin getirmiş olduğu akılcılık, maddecilik, telkin, teslimiyet, insanı kendi himayesi altına alıp köleleştiren ve metalaştıran teknolojiye ve bilime karşı tepki gösterme mantığı yatmaktadır (Ateş ve Banazılı, 2019: 57). Bu doğrultuda, genel itibariyle postmodernizmin başlıca özellikleri dokuz maddede sıralanabilir (Özsevgenç, 2017: 137-138):

- Bütünleşmenin yerine parçalanmışlık,
- Kurallara ve otoritelere karşı çıkış,
- Özne’nin (ben’in) yitirilmesi,
- Geleneksel olarak kabul görmüş genel kamlara karşı ironi,
- Merkezsizleşme,
- Geçmiş tamamen terk etmemek, gelecek için onu bir köprü olarak kullanmak,
- Evrensel ve milli kültürden ziyade “çoğulcu kültür” anlayışı benimsenir,
- Dine ilişkin olarak pozitif bir tutum söz konusudur,
- Modernizm ve onun sahip olduğu değerlere karşı şüpheci ve sorgulayıcı bir tavır bulunmaktadır.

Postmodernizmin dayanmış olduğu temel ilkeler ile Farmer’in postmodernizm yaklaşımları arasında benzer yanlar bulunmakla beraber ayrıştıkları görüşlerde bulunmaktadır. Tablo 1’de Farmer’in postmodernizm ve kamu yönetimi anlayışında yer alan metodolojik ilkeler gösterilmiştir.

Tablo 1. Farmer’in Metodolojik İlkeleri

Kabul Ettiği İlkeler ve Öncelikler	Reddedtiği İlkeler
Yönetim üzerine düşüncelerde cisimleştirilmemiş yaklaşımlar	Sınırlanmış yönetim ve sorgulanmayan yönetim makamı
Faaliyet alanları (Kamu Yönetimi ve Özel Yönetim)	Disiplinler (Siyaset Bilimi, Ekonomi)
Bilgiyi aramak	Sınırlı, zaman aşımına uğramış ve faydacı faaliyetler
Yorumlamalar (Derin düşünce, Yorumlama, Kavrama)	Pozitivist açıklamalar
Epistemik Çoğulculuk	Pozitivizm, Tek tipleştirilmiş bilim, tek odak noktası
Çoklu gerçeklikler	Tek gerçek
Post-geleneksel ilkeler: Etik, Anlama, Zekâ	Modern ve postmodern metodolojilerin münhasırlığı
Somut kanıtlar	Yasa veya pozitivist araştırmalardan elde edilen özel kanıtlar
Bilinçli hareket etmenin önemi	Çoklu bakış açıları üzerinden içeriğin önceliği
Şiir ve felsefe arasında bir bağın bulunması	Toplumsal dünya ile matematiği birbirine bağlamak
Bütün/Toplamın üzerine vurgu yapmak	Parçanın üzerine vurgu yapmak
Bilinmeyen, Görünmeyen	Bilinen, Görünen
Nitel	Nicel
Sanat	Bilim
Dönüşlü yapı, Yananamlı/Çağrışımlı dil	Şüpheci dil
Yaratıcı gözlemci	Tanımlayıcı gözlemci

Çoklu düşünme yaklaşımı	Temel anlayış yaklaşımı
Yaratılmış/oluşturulmuş anlam	Öğrenilmiş/bilinen anlam
Dünya sübjektiftir	Dünya objektiftir
Akla göre tartışma	Sebeplere göre tartışma
Yorumlamayla anlama	Gözlem, sınıflandırma, çıkarımda bulunma ve sonuçlara göre anlama
Neyi, niçin göz önünde bulunduruyoruz? sorusuna cevap aranmalıdır	Neyi göz önünde bulunduruyoruz? sorusu tek başına yetersizdir
Asıl amaç anlamaktır	Asıl amaç kontrol olmamalıdır
Neyi bildiğimiz önemlidir	Bilinenin nasıl olduğu önemsizdir
Tanımlanmayan süreçler	Açıkça tanımlanan süreçler

Kaynak: Cunningham ve Wachhaus, 2016: 3.

III. Farmer'in Kamu Yönetimine Bakış Açısı

Farmer kamu yönetiminin her bir fonksiyonun işlevini derinlemesine açıklamıştır. Planlama; yönetsel planlamanın yanı sıra politika çalışmalarını ve politika analizlerini içermektedir. Ayrıca planlama diğer geleneksel POSDCORB (planlama, organizasyon, personel, yönlendirme, raporlama ve bütçeleme) ilkeleriyle de uyum içerisindedir. Benzer şekilde yönetim de tek bir kalıba indirgenmemiş, yönetimin diğer fonksiyonlarıyla birlikte ele almıştır.

Kamu yönetiminin daha geniş bağlamlarda ele alınması gerektiği savunmaktadır. Farmer bu durumu şu sözleriyle açıklamaktadır: “*Dünyaya katılımımız sadece rasyonel hesaplarla değil, bireysel ve toplumsal bilinç ve bilinçsizlik gibi temel ve dinamik özellikler aracılığıyla da gerçekleşmektedir. İdeoloji, dil ve sembol gibi özellikler yönetimin etkilenmesinde ve şekillenmesinde önemli faktörlerdir.*” (Farmer, 1995: 13-14).

Farmer kamu yönetimine “ideoloji, dil ve sembol” fonksiyonlarını da ekleyerek, yönetim ile geniş sosyal bağlam arasındaki ilişkiyi vurgulamaktadır. Kamu yönetimi kapsamında dördüncü işlev olarak kamu yönetiminin sınırlarını incelemiştir. Kamu yönetiminin işlevsiz mi? veya keyfi mi? olduğu sorularına dikkat çekmiştir. Son olarak, sosyal bilimlerin parçalanması kamu yönetimi bağlamında nasıl anlaşılır? sorusuna da ilgilenmiştir. Beşinci işlev için Farmer, imgesel yaratıcılıktan bahsetmektedir. Farmer, bu tanım ile kamu yönetiminin çerçevesini mümkün olduğunca belirlemeye çalışmaktadır. Farmer’e ait diğer eserler de incelendiğinde imgesel yaratıcılık bir ironi, paradoks ve oyun anlayışını gerektirmektedir (Marshall, 2014: 641).

Belirtildiği üzere Farmer, “Kamu Yönetimi Perspektifi: Çoklu Bakış Açılıyla Uyguma ve Pratikler” adlı eserinde 11 perspektiften bahsetmektedir. İlk olarak “geleneksel perspektiften” söz etmiştir (kamu yönetiminin standart analizi). Bu açıklama yedi farklı süreçten oluşmaktadır: a) II. Dünya Savaşı sonraki dönemden önceki süreç, b) İnsan İlişkileri, c) II. Dünya savaşı sonrası dönem, (POSTDCORB ilkelerine karşı meydan okuma), d) Heterodoksi, e) 1960'larda ve 1970'lerde muhalif vurguların artması, f) Yeni Kamu Yönetimi ve g) Çoğulculuk. Bu unsurları Farmer söz konusu kitabında şu şekilde açıklamaktadır:

“*Böylesine farklı bir yöntemle, sadece Yeni Kamu Yönetiminde hayal kırıklığı ile değil aynı zamanda toplumdaki temel kaymalar (ya da bağlantısızlıklar) ile de teşvik edilebilir mi? Bu tür farklılıklar (veya kopukluklar) küreselleşmeden, çokkültürlülüğten ve bunlara paralel*

değişimlerden kaynaklanabilir. Bu, epistemik çoğulcu modelin potansiyelinin tanınmasını kolaylaştırabilir.” (Farmer, 1995: 26).

Farmer aynı zamanda bir işletme perspektifinden kamu yönetimine bakmaktadır. Farmer, kamu yönetimi literatüründe kullanılan girişimci kavramının zengin bir analizini yapmıştır. Ancak Farmer, girişimcilikle ilişkili mitolojinin baştan çıkarmamamız konusunda uyarılarda bulunmaktadır. İş perspektifinden söz edilirken, zenginlik ve güç arasındaki ilişki göz ardı edilemez. Benzer şekilde Farmer, kurumsalcılığın hem siyasete hem de kurumsal meşruiyete olan etkisini vurgulamaktadır. Farmer, piyasa mantığının “Birleşik Devletlerde ve ilgili toplumlarda, kamu yönetiminin iş perspektifinden bağımsız bir düşünce tarzına sahip olmasının zor olduğunu” ifade etmektedir (Farmer, 1995: 43).

Farmer, iktisadın maddi temelli kökenlerinden daha geniş bir tanıma üstlendiğinde, daha etkili hale gelebileceğini söylemektedir (Farmer, 2018: 146-147). Etki bırakmadaki bu yükseliş kamu yönetimi alanı için net ve belirgindir. Sonuç olarak Vincent Ostrom’un “Kamu Yönetiminde Entellektüel Kriz (*The Intellectual Crisis in Public Administration*)” isimli kitabında olduğu gibi Buchanan ve Tullock’un “*The Calculus of Consent*” isimli kitabı da alanı (literatürü) güçlü bir şekilde etkilemiştir. Prensip olarak kamu yönetimindeki birçok isim için, bürokratik sistemlerin yerine merkezi olmayan piyasalar gibi mekanizmalar getirilmelidir. Ayrıca Farmer, ekonomik perspektifle ilgili üstü kapalı varsayımları incelememiz için bizlere yol göstermektedir. Örneğin, fiyat çarpıtmaları bir piyasa yapısı içinde rasyonel olarak görülürken, bu durum kamu mallarının ulaştırılmasında her zaman avantajlı değildir. Bu durum aynı zamanda piyasadaki köktencililiğin zengin ve dengeli bir şekilde tartışılması için de değerlidir: “piyasa değişimi tüm insani eylemler için en iyi rehberdir” diyerek bu durumu açıklamıştır (Farmer, 1995: 55).

Kamu yönetimi için siyasi bakış açısı kendisini açık bir şekilde göstermektedir. Kamu yönetimi ve Siyaset arasındaki ayrım noktasında Farmer de, Simon’un bir “durgun suya” benzettiği kamu yönetimi disiplini desteklediği öne sürülebilir. Zira Farmer, her ne kadar siyaset ve yönetim arasında “eşitsizlikler” olmasına rağmen, her ikisinin de birbiriyle yakından ilişki içerisinde olduğunu da belirtmektedir. Farmer’in kesin olarak ele olduğu ve belirgin bir şekilde sınırlarını belirttiği analizleri bu dinamik ilişki bağımlı açıklamaya çalışmaktadır. Farmer tarafından siyaset ve yönetim arasındaki ilişkisi konularında ileri sürmüş olduğu birçok önemli argüman üç kategorinin anlaşılmasında da kritik bir önem taşımaktadır: a) Davranışçılığın kalıcı mirası ve rasyonel seçim teorisi, b) Amerikan istisnaicilik söyleminin kalıcılığı, ve c) Bürokrasi ve demokrasi arasındaki eleştirel gerilim (Marshall, 2014: 642).

IV. Farmer’in Eleştirel Yönetim Kuramı ve Post-Yapısalcı Bakış Açısı

Eleştirel teorinin yönetim hakkında söylenecek çok şeyi olmasına rağmen kamu yönetimi alanı için belirgin bir söylem olarak kalmaya devam etmektedir. Farmer *Papers on the Art of Anti-administration* başlıklı kitabında, üç oluşum açısından, teori araştırması ve uygulamasına çarpıcı bir genel bakış sağlayarak ve önyak olmaya hizmet etmektedir. İlk oluşum, (Fromm ve Benjamin’inde içerisinde yer aldığı ve aslında Frankfurt Horkheimer Okulu, Adorno, Marcuse, Lowenthal, Pollack’ın öncülüğünü yaptığı), “bilinç felsefesi”

olarak nitelendirdiği oluşumdan meydana gelmektedir (Farmer, 1998: 80). Diğer düşünürler ise bu kavramı “sosyal felsefe” olarak tanımlamışlardır (Piccone, 1985: 5). Farmer’ın çalışmaları, birey, toplum ve kültür arasındaki etkileşimi göstermektedir. Buradaki amaç, “öz örgütlenmesini öngören insan öznelinin bilinçli ve kendini bilen, geleceğin yapısını kuran öznitelikli eylemlere dayanan insan güçlenmesini sağlamaktır (Piccone, 1985: 6).

Eleştirel teorinin ikinci oluşumun açıklanmasında Jurgen Habermans’ın çalışmaları katkı sağlamaktadır. İletişimsel eylem ve dilin önceliği artık tarih bilincinin yerine geçerken, insanın özgürleşebilme hedefi ise sabit kalmıştır (Farmer, 1998: 80). Eleştirel yaklaşımın üçüncü oluşumu ise post-modern durum ışığı altında ele alınmıştır.

Richard Box (1998, 2005, 2008) & Robert Denhardt (1981a, 1981b) ve Jay White (1982, 1999) 'un çalışmaları, eleştirel teorinin kamu yönetimine uygulanmasını tanıtmıştır ve genişletmiştir. Farmer ayrıca, eleştirel teoriyi “yönetim karşıtı” temalara bağlamıştır: *Yönetim karşıtı söylem kamu yönetimi düşüncesinde ve eyleminde radikal bir açıklık sergilemektedir. Bu, yalnızca ana fikirleri ve insanları değil, dışlanmış veya kabul görmemiş fikirleri ve alt sınıftaki insanları da içermeyi hedeflemektedir. Örneğin, finansal açıdan fakir müşteriler ve vatandaşlar, azınlıklar ve kadınlar ve patronlarıyla uğraşan çalışanlar*” (Farmer, 1998: 84-85). Farmer’ın fikirler için verdiği örnek, mekanik olmayan anlayışların daha fazla dâhil edilmesini gerektirmektedir.

Post-yapısalcı bakış açısı, günümüzün heterodoks sosyal deneyimi için üstün bir eşleşmedir. Bu yaklaşım, anlamın farklı bir sistemde işlediğini kanıtlayan Ferdinand de Saussure'un çığır açan çalışmalarında temelini oluşturmuştur (Giddens, 1984: 16). Derrida ve diğerleri tarafından Lévi-Strauss'un özcülüğüne desteklemeyen ikili karşıtlıklara vurgu yapan post-yapısalcı mantığı geliştirmiştir. Farmer; post-yapısalcılığı “en azından prensipte dünyayı sistem ve yapıların analizi yoluyla anlaşılabilir kılan yapısalcı fikre itiraz” olarak görmüştür (Farmer, 2005: 91).

Peki, post-yapısalcılık bakış açısı, Kamu yönetimi üzerinde bir etki yaratmış mıdır? Farmer’ın bu soruya cevabı; bunun etkisinin marjinal olduğunu ve kamu yönetiminin bilinçli olduğu için ilgisinin azaldığı şeklinde olmuştur (Farmer, 2005: 95). Bununla birlikte, postyapısalcılık, kamu yönetiminde ve daha geniş sosyal bağlamlarda karşılaşılan paradoksları açıklamak için etkili bir analitik strateji olmaya devam etmektedir.

V. Farmer’ın Psikanalitik ve Nörobilim Yaklaşımları

Kamu yönetiminde rasyonellik ve öngörülebilirlik üzerine birçok vurgu yapılmıştır. Psikanalitik bakış açısı rasyonel olmayı kabul eder, ancak idari süreçlerin rasyonel olmak şartıyla, her zaman geçerli olacak şekilde sınırlandırılabilirliğini savunmaktadır. Farmer tarafından daha önce düzenlenen “Karşıt-Yönetim Sanatı (*Art of Anti-administration*)” başlıklı kitap, büyük bir federal ajansdaki posta dağıtım süreçlerinin McSwite tarafından anlatımını içermektedir. Posta hizmetleri müdürü verimlilik kapsamında devlet çapında bir ödül kazanmıştır. Ancak daha sonra ajansın performans hedeflerini karşılamak için ajansın postasının önemli bir bölümünü yaktığı öğrenilmiştir (Marshall, 1999: 151). Belki de bu örneğin çok üstünkörü olduğu öne sürülebilir. Fakat

psikanalitik bakış açısı, insan olarak bilinçli niyetlerimizi yalanlayan şekillerde hareket ettiğimizi hatırlatmaktadır.

Tıpkı Kant'ın belirttiği gibi, algılarımızın öznel olarak koşullandırılmış olduğu gerçeğini göz arđı etmememiz ve bilinmeyen olarak algılananlarla aynı grlmememiz gerekir; bu nedenle psiko-analiz, algıları bilinç yoluyla bilinçsiz zihinsel süreçlerle eşitlemememiz konusunda uyarmaktadır. Fizik gibi, psikik/psikoloji de realitede olduğu gibi gerçek değildir (Farmer, 1995: 114).

Teknolojideki kuantum sıçramaları, sinir bilimini beşeri bilimlerin n saflarına itmiştir. Genom haritalaması ve PET taramaları, daha önce sadece hipotezlenmiş olanları ampirik olarak doğrulamamıza izin vermektedir. Farmer nörobilim perspektifiyle ilgili tartışmasının başlangıcında, iki önemli noktaya değinmektedir. Farmer ilk olarak nörobilim ile biyolojik determinizmi ima etmektedir. İkinci olarak, kamu yönetiminin nörobilim alanındaki potansiyel uygulama anlayışını takip etmektedir. Nrobilimdeki ilerlemelerin, tüm alanlardan kamu yönetimine kadar karar verme, motivasyon, duygu ve klişeleştirme çalışmalarına ilişkin sonuçları vardır. Dahası, nörobilimci Antonio Damasio'nun çalışması, kamu yönetiminin idari insanın kalıcı idealini sorgulamasına davet etmektedir. Farmer ortaya çıkan terimi ise "nöro-gov" olarak adlandırmıştır (Farmer, 1995: 121).

Uzun vadede nörobilimin, parçalanmış sosyal bilimlerin (rneğin, siyaset bilimi ve ekonomisi dâhil) ve yönetişimi ilgilendiren sosyal eylem konularının (kamu yönetimi ve işletme yönetimi dâhil) yeniden birleştirilmesini kolaylaştırmak için bir katalizör olarak hareket etmesi beklenebilir (Farmer, 1995: 125).

VI. Farmer'in Kamu Yönetiminde Feminizm

Farmer'in feminist bakış açısına ilişkin olarak argümanları bulunmaktadır. Farmer bu tartışmaları yaparken; feminizmin arka planını, hem tarihsel süreçte gerçekleşen feminist dalgalarıyla hem de feminizm çeşitlilikleriyle açıklamaya çalışmıştır. Farmer'e göre feminizm 'in eşitleri, feminist, sosyalist, radikal, post-modern ve İslami olabilmektedir. Farmer feminizm'i tanımlamak için post-modernistlerin yaptığı tanımla (kadınların, kadın oldukları için bastırıldıkları ancak erkeklerin her hangi bir baskı altında olmadıkları) Luce Irigaray'nin (kadın olarak ve bir kadın gibi konuşma) tanımı arasında bir ayırım yapılması gerektiğinin altını çizmiştir (Farmer, 1995: 129).

Feminist bakış açısı ayrıca "ben" ve "diğer" in dualitesinin altında yatan bir epistemolojik noktayı da ortaya çıkartmaktadır. Simone de Beauvoir'in, kadınların "teki" olarak algılandığına dair güçlü içgörüsü kamu yönetimini bilgilendirebilir. Farmer; "Kamu yönetimi, dünyayı görme biçimine uymayan diğer insanlara ve fikirlere yönelir" biçiminde yorumlamıştır (Farmer, 1998: 128). Buradan hareketle, diğer, bütün bir insanın (veya bir dizi düşüncenin) zenginliğini bir nesneye indirgeme sürecidir. Bu süreç, hizmet alanlara ve kamu yönetimi alanında teknik tanımına indirgendinde bir bütün olarak zararlı etkilere neden olabilmektedir.

VII. Farmer'in Etik Bakış Açısına İlişkin Görüşleri

Farmer "etik bakış açısı" konusundaki argümanları ahlaka ilişkin derin bir boyut kazandırmaktadır. Bu tartışma sadece Farmer'in deontolojik (etik

kurallar) ve faydacı yaklaşımları özetlediği esas yol için değil, aynı zamanda bu fikirleri yönetimde pratik meselelere dayandırması açısından da bilgilendiricidir. Farmer'ın desteklediği etik yaklaşım, “özgün bir tereddüttür”. Özgün tereddütleri oluşturan argümanlar arasında; a) Ahlaki değerleri çevreleyen belirsizlik ya da kararsızlıklar, b) Diğer insanlara ve diğer bakış açılara açık olmanın avantajları yer almaktadır. Bu tür özgün/otantik tereddütlerin Batı ve Doğu felsefelerinde güven, hoşgörü, karşılıklı saygı, karşılıklı tanıma, sempati, kamuya açıklık ve başkalarının argümanlarını tam olarak ele alma gibi isimler altında uzun bir geçmişi vardır (Farmer, 2005: 152).

Farmer'ın 11 perspektifi beş temel işlevle yan yana yerleştirilmiştir: planlama, yönetim, kamu yönetiminin temelinin, kamu yönetim alanının doğası ve kamu yönetiminde yaratıcılık. Farmer bu sentezi yaparken tamamen analitik bir eylemden ziyade yorumsamacı bir faaliyet olarak görmüştür (Marshall, 2014: 642). Farmer ayrıca “epistemik çoğulculuk” üzerinde de durmuştur. Aslında, kamu yönetimi uygulanabilir kalırsa, öğrencileri, yöneticileri ve araştırmacıları çoğulcu düşünmeye ve hareket etmeye teşvik edecek şekilde kendi kendine farkında olmalarına teşvik edecektir.

Farmer, kamu yönetiminde “bilincin geliştirilmesi” gerektiğini öne sürmektedir. Ortak yanlısımalardan kaçmaya ve karşıt sezgisel fikirlerin beslenmesinde insanların kendilerini hazırlamaları gerektiğini de eklemektedir (Farmer, 1995: 223). Farmer bireylerin düşünceleri için dört farklı rejim sunmaktadır: a) Yeni sentezleri yansıtmak, b) Bu sentezlere yaşamış olduğumuz deneyimleri uygulamak, c) Bu yeni sentezleri kamu yönetimi program ve şartlarına uygulamak ve d) Benzer olmayı öğrenmeye çalışmak ve tanımdır.

VIII. Sonuç

Farmer'ın çalışmaları, kamu yönetimi alanının standart taşıyıcıları olan, daha bilinen fikir yelpazesine önemli katkılar sağlamıştır. Özellikle, Farmer'ın “heteretoks” yaklaşımı sayesinde, epistemik çoğulculuk yaklaşımının yükselişe geçebileceğini söylemek mümkündür. Farmer kamu yönetimine psikoanalitik, nörobilim ve feminizm gibi kavramları da dâhil ederek yönetim olgusuna farklı bir bakış açısıyla yaklaşmasının yanı sıra yönetimi kamu yönetimini işletme perspektifiyle de bakılmasının mümkün olacağını öne sürmüştür.

Farmer yapısalcılık kuramının anti-tezi olarak post-yapısalcı bir tutum sergilediği görülmektedir. Bu tutumunun sebebini ise; post-yapısalcılığın, kamu yönetiminde ve daha geniş sosyal bağlamlarda karşılaşılan paradoksları açıklamak için etkili bir analitik strateji oluğuna dayandırmıştır. Öyle ki Farmer psikanalitik kamu yönetimi anlayışıyla da yönetim süreçlerinin rasyonel davranırlar olarak kısıtlanabileceğini belirtmiştir. Farmer'ın nörobilim ile kamu yönetimini ilişkilendirdiği anlaşılmaktadır. Nörobilim alanında yaşanan gelişmelerin, kamu yönetimine de yansıtacağını belirtmiştir. Siyaset, ekonomi ve yönetim gibi sosyal bilimler arasında yer alan disiplinlerin parçalanması durumunda, nörobilim vasıtasıyla bu olumsuzluğun yeniden bir araya getirilebileceğini tartışmıştır.

Farmer kamu yönetiminde feminizm algısına değinmiş, kamu yönetimi sürecinin ve kamu yönetiminden hizmet alanların tek bir kesime (kadınlara) indirgenmesinde idarenin zararlı çıkacağını öne sürmüştür. Farmer'ın kamu yönetimindeki etik bakış açısı ise genel olarak ahlaka yönelik bir derinlik

kazanmış ve ahlaki yönden bilincini geliştiren yöneticinin kamu yönetiminde yaşanan sorunlara karşı pratik sorunlar geliştirebileceğine ilişkin görüşte bulunmuştur. Farmer'ın görüşüne göre; iyi bir yöneticinin, çevik, yaratıcı ve hepsinden önemlisi entelektüel olarak donanıma sahip olması gerektiğidir. Farmer bireylerin kendilerini eğitmeleri ve mevcut uygulamaları değiştirmek için zindelik ve güç kazanmaları gerektiği sonucuna ulaşılabilir.

Farmer'ın kamu yönetimine ilişkin sunmuş olduğu fikirler her ne kadar diğer yönetim guruları kadar literatürde ön plana çıkmamış olsa da özellikle post-modernizme dair yapılacak olan gelecek çalışmalar için önemli yaklaşımları sosyal bilimler alanına sunmaktadır.

Kaynakça

- Ateş, H. (2003). "Postmodern Toplum, Devlet ve Kamu Yönetimi". (Ed., Asım Balcı, Namık Kemal Öztürk, Ahmet Nohutçu ve Bayram Coşkun), *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar*. Seçkin Yayınları. Ankara. ss. 389-417.
- Ateş, H. & Banazılı, M. A. (2019). "Modern, Postmodern ve Postbürokratik Kamu Yönetimi Yaklaşımları". *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*. Cilt: 6. Sayı: 13. ss. 55-64.
- Box, R. (1998). *Citizen Governance: Leading American Communities Into the 21st Century*. Thousand Oaks. CA: Sage.
- Box, R. (2005). *Critical Social Theory in Public Administration*. Armonk. NY: M.E. Sharpe.
- Box, R. (2008). *Making a Difference: Progressive Values in Public Administration*. Armonk. NY: M.E. Sharpe.
- Cunningham, B. & Wachhaus, A. (2016). *Symposium on David Farmer's Public Administration Theory*. https://www.researchgate.net/publication/299577520_David_J_Farmer_Symposium, (23.12.2018).
- Denhardt, R. (1981a). *In the Shadow of Organization*. Lawrence: Regents Press of Kansas.
- Denhardt, R. (1981b). "Toward a Critical Theory of Organization". *Public Administration Review*. Cilt: 41. ss. 628-635.
- Farmer, J. D. (1995). *The Language of Public Administration: Bureaucracy, Modernity and Postmodernity*. Tuscaloosa: University of Alabama Press.
- Farmer, J. D. (1998). *Papers on the Art of Anti-administration*. Burke. VA: Chatelaine.
- Farmer, J. D. (2005). *To Kill the King: Post-traditional Governance and Bureaucracy*. Armonk. NY: M.E. Sharpe.
- Farmer, J. D. (2018). "Sub-administration: Ideologies, Myths and Metaphors". *International Journal of Organization Theory & Behavior*. Cilt: 21. Sayı: 3. ss. 140-149.
- Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Berkeley: University of California Press.
- Marshall, S. G. (1999). "Anti-Matter and Public Administration: Review of Papers on the Art of Anti-Administration". *Public Administration Faculty Publications*. Cilt: 21. Sayı: 1. ss. 149-153.

- Marshall, S. G. (2014). "Administrative Theory & Praxis". *Routledge*. Cilt: 31. Sayı: 4. ss. 640-648.
- Özsevgenç, Y. (2017). "Postmodernizm Üzerine". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Cilt: 10. Sayı: 54. ss. 135-142.
- Piccone, P. (1985). "General Introduction". (Ed. In A. Arato & E. Gebhardt). *The Essential Frankfurt School Reader*. New York: Continuum.
- White, J. (1982). *Public Policy Analysis: Reason, Method and Praxis, Ph.D. Dissertation*. George Washington University. Washington. DC.
- White, J. (1999). *Taking Language Seriously: The Narrative Foundations of Public Administration Research*. Washington. DC: Georgetown University Press.
- Toynbee, A. (1978). *Tarih Bilinci*. Bateş Yayınları. İstanbul.